

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.12.16](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.12.16)

УДК 339.137.2:332.133.6

*О. В. Гончаренко,
д. е. н., професор, професор кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: 0000-0001-6410-4966*

*Т. М. Самілик,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: 0000-0002-5068-7440*

*Ю. В. Теслюк,
аспірант кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID: 0000-0003-4855-7281*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

*О. Honcharenko
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of Economics Department,
Dnipro State Agrarian and Economic University*

*T. Samilyk
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Economics,
Dnipro State Agrarian and Economic University*

*Yu. Teslyuk
PhD student in the Department of Economics,
Dnipro State Agrarian and Economic University*

INSTITUTIONAL DETERMINANTS OF INNOVATION DEVELOPMENT IN AGRICULTURAL PRODUCTION

У статті визначені інституціональні детермінанти та здійснено оцінку стану інституціонального забезпечення розвитку інновацій в агропромисловому виробництві. Теоретико-методологічною основою дослідження є системний підхід до дослідження інституціонального забезпечення розвитку інновацій в агропромисловому виробництві.

Констатовано, що реальному запровадженню інноваційного розвитку агропромислового виробництва протидіє нестабільність і неефективність нормативно-правового регламентування, відсутність дієвого інфраструктурного й організаційно-економічного забезпечення галузі.

Встановлено, що формування інституціонального забезпечення інноваційного розвитку пов'язане зі створенням ефективних інститутів й інституцій. Критерієм ефективності є умова набуття сукупністю інститутів й інституцій ознак системності, комплементарності.

Аргументовано, що інституціоналізація інноваційного розвитку є процесом формування й функціонування базисних й інноваційних інститутів та інституцій. Визначено, що

реалізація обґрунтованих альтернативних сценаріїв інноваційного розвитку має базуватись на відповідній концепції, яка націлена на оптимізацію ресурсів, акумулювання територіальних потенціалів і резервів, координацію і збалансування внутрішньогалузевих й міжгалузевих взаємодій.

Теоретичні та методологічні положення поглиблюють практичні засади інституціонального забезпечення розвитку інновацій в агропромисловому виробництві.

The article identifies institutional determinants and assesses the state of institutional support for the development of innovations in agro-industrial production.

The theoretical and methodological basis of the research is a systematic approach to the research of institutional support for the development of innovations in agro-industrial production. Structural and functional analysis was used to identify institutional determinants and justify the elements of institutional support.

It is stated that the real introduction of the innovative development of agro-industrial production is counteracted by the instability and inefficiency of the regulatory and legal regulation, the lack of effective infrastructure and organizational and economic support of the industry. The introduction of institutional design with creation of transitional forms of agronomy realization, strategic planning and programming of innovative development, infrastructure support of innovation transfer is substantiated.

It is established that the formation of institutional support for innovative development is associated with the creation of effective institutions and institutions. The criterion of efficiency is the condition of acquiring a set of institutions and institutions of signs of systematic, complementary.

It is argued that the institutionalization of innovation development is the process of formation and functioning of basic and innovative institutions and institutions. It is determined that the implementation of sound alternative scenarios of innovative development should be based on the appropriate concept, which is aimed at optimization of resources, accumulation of territorial potentials and reserves, coordination and balancing of intra-industry and inter-industry interactions. It is proved that the success and efficiency of the conceptual model implementation is achieved by the minimum number of coordination stages, as well as the decision-making centers; specification of contribution and resources, elements and subsystems in their conceptual unity.

Theoretical and methodological provisions deepen the practical foundations of institutional support for the development of innovations in agro-industrial production.

Ключові слова: агропромислове виробництво; інновація; інноваційний розвиток; інноваційна політика; інституціоналізація.

Keywords: agro-industrial production; innovation; innovative development; innovation policy; institutionalization.

Постановка проблеми. Ефективне функціонування агропромислового виробництва не можливе без інноваційного розвитку галузі, поза його межами не може існувати конкурентоспроможна галузева економіка. Розв'язання існуючих проблем галузі вимагає активного впровадження в практику сільськогосподарських товаровиробників нових способів господарювання. Як засвідчує вітчизняна практика більшість залучених у сільському господарстві інновацій є іноземного походження. Сучасні комплекси для вирощування тварин й відносно високопродуктивна техніка та інше обладнання є в переважній більшості іноземного походження. За окремими позиціям аграрне виробництво повністю залежить від техніки іноземних постачальників. Вкрай низький технічний рівень сучасного агровиробництва доводить практичну відсутність техніко-технологічного оновлення і модернізаційних змін галузі. Сільськогосподарська техніка значно відстає від імпортової за технічними параметрами й показниками надійності.

Подальший розвиток вимагає всебічного аналізу сучасного організаційно-економічного інструментарію поширення інновацій, що дозволяє дати оцінку і розробити реальну стратегію, активна реалізація якої буде стимулювати модернізацію і науково-технічний прогрес в галузі. Першочергового значення набуває організаційно-економічне забезпечення впровадження і дифузії інновацій в аграрному секторі за рахунок вдосконалення організації та інфраструктури інноваційного процесу, стимулювання інноваційної діяльності на

всіх рівнях регулюючого впливу, підвищення інноваційної активності і сприйнятливості сільськогосподарських товаровиробників до нововведень.

Оскільки інституціональне забезпечення виступає динамічним процесом і має бути чітко орієнтованим на досягнення стратегічної мети, важливо окреслити можливі шляхи оптимізації, зміни чи оптимізації інститутів і інституцій, які «відповідають» за реалізацію поставлених завдань інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гносеологічні засади теорії інноваційного розвитку формувались під впливом економічної динаміки і активно доповнювались чи переглядались в часи кризових періодів економічних трансформацій. Надбанням економічного розвитку стала апробація інструментарію та визначення умов продукування й дифузії інновацій (державний вплив і ринкова конкуренція).

Дослідження інституціональних детермінант інноваційного розвитку та їх обґрунтування здійснювалися в працях представників різних наукових шкіл з використанням широкого методологічного інструментарію і в різному контексті. Проблематику досліджень за даним напрямом поглиблено і розширено працями таких вітчизняних та закордонних вчених, як О. Мельник, А. Нестеренко, В. Тарасевич, Д. Норт, Дж. Ходжсон, Й. Шумпетер [4-5;7; 10-11; 12]. Гносеологічні засади інституціонального забезпечення розвитку інновацій в агропромисловому виробництві в різних аспектах досліджували П. Саблук, М. Малік, Л. Федулова, О. Шпикуляк, О. Шубравська [3;6;8-9]. Сучасні підходи до дослідження інноваційної проблематики вирізняються полярністю категоріальних характеристик інновацій, виділенням детермінант інноваційної динаміки, конкретизацією термінологічного апарату за напрямками інноваційних змін економічних систем [2;4; 7; 13-14].

При значному різноманітті наукової літератури, присвяченій різним аспектам інноваційної проблематики, залишаються недостатньо вивченими й дискусійними інституційні аспекти та інституціональне забезпечення розвитку інновацій в агропромисловому виробництві. Зазначене зумовлює подальше вивчення інноваційної проблематики та інституціонального забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери.

Формування цілей статті. Метою даної статті є обґрунтування інституціональних детермінант розвитку інновацій в агропромисловому виробництві.

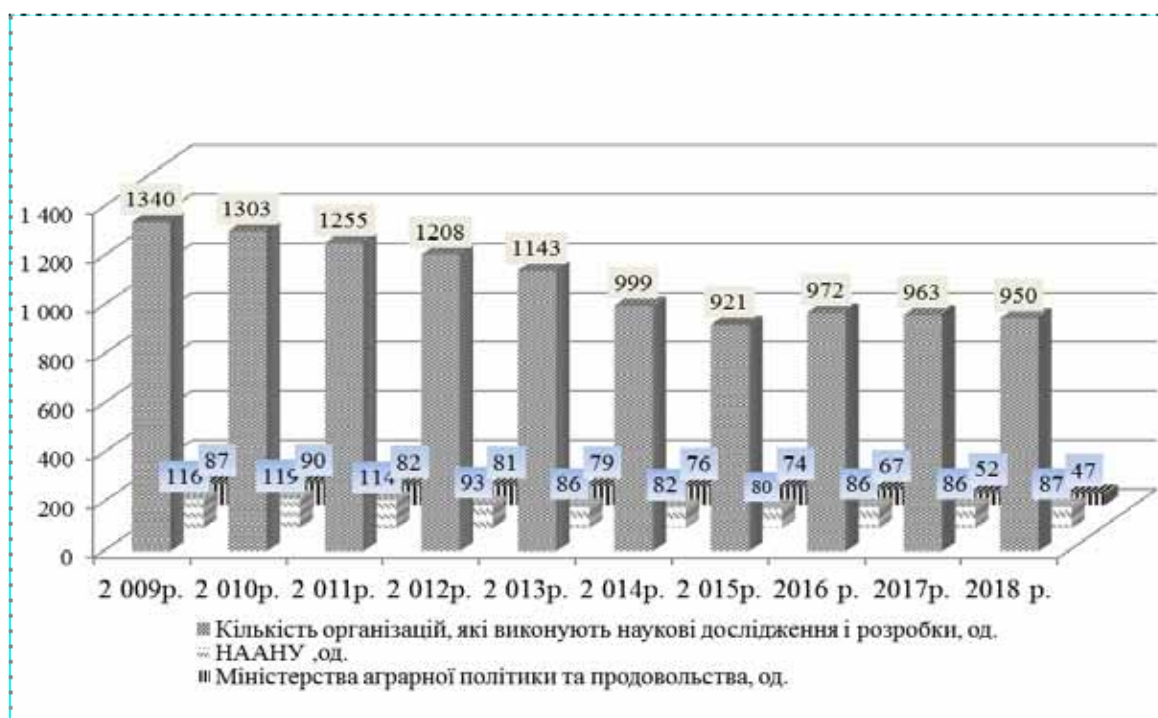
Виклад основного матеріалу дослідження. Масштабна модернізація агровиробництва передбачає використання ресурсозберігаючих технологій, має орієнтуватись на екологізацію аграрного сектора і бути націлена на стійкий розвиток сільських територій. Досить високий рівень кадрового потенціалу, забезпеченість аграрного сектора природними ресурсами можуть стати стратегічними конкурентними перевагами в середньостроковій перспективі. При цьому без створення конкурентного середовища та інституціонального впливу держави забезпечити інвестиційну привабливість і знайти джерела фінансування інновацій в аграрному секторі складно.

Основною проблемою агровиробництва при переході на інноваційний шлях розвитку є обмеженість інституціонального забезпечення для мотивації економічних агентів у виробничій сфері до інновацій, а в науковій сфері – до прикладної діяльності, орієнтованої на формування інноваційних розробок. Існуюча наукова сфера аграрної науки слабо взаємодіє з провідними товаровиробниками аграрної продукції й переважно «замкнена» на собі. Державні наукові установи, які орієнтовані на визначений напрям аграрної науки, в основному орієнтуються на забезпечення виконання формальної складової наукового дослідження і мають обмежені можливості та мотивацію для реалізації перспективних наукових розробок. Негативним чинником є й те, що аграрний бізнес та сільськогосподарські товаровиробники слабо зацікавлені у співпраці з вітчизняними науковими установами, адже ринок пропонує значний й майже повний перелік необхідних аграріям технологій. Провідні агрохолдинги не зацікавлені у довгостроковому інвестуванні у фундаментальні дослідження, адже результат буде отримано тільки через кілька років. Сформувався певний розрив між тим, що здатні запропонувати наукові установи і потребами виробників аграрної продукції.

Ситуацію з трансфером технологій також можна охарактеризувати негативними трендами. Узагальнена інформація, надана головними розпорядниками коштів бюджету – академіями наук, міністерствами й центральними органами виконавчої влади за період 2014–2019 рр свідчить, що за аналізований період сформувалась тенденція до збільшення обсягів коштів, які отримані за договорами про трансфер з одночасним скороченням кількості укладених договорів, що власне пояснюється зростанням їх середньої вартості [1, с.2-3]. Найбільшу кількість технологій, що раніше не надавались організаціями-розробниками, які виступають власником технологій за сферою призначення отримали такі види економічної діяльності як «сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг» і «наукові дослідження та розробки». Експертами встановлено, що установи НААН України були більш активними в трансфері технологій за заклади вищої освіти та установи НАН України, але загальна трансферна динаміка має низхідний характер. Так найбільша договірна активність в сфері трансферу технологій для закладів вищої освіти припадає на 2014 р., а найменша кількість у 2018 р. [1, с. 8-10].

Використання нового механізму для надання дотацій сільськогосподарським виробникам, який замінив спеціальний режим ПДВ, призвело до отримання середніми і дрібними виробниками сільськогосподарської продукції непропорційної і низької частки відповідних бюджетних дотацій. Активізація заходів з державної підтримки товаровиробників в останні роки супроводжується постійними змінами в структурі й обсязі видатків, які мали полярну динаміку: від мінімальних або взагалі відсутності до найбільших обсягів серед програмних напрямів видатків. Жодний з напрямів не фінансувався на постійній основі, що не дозволяло очікувати позитивної кореляції від наданих коштів підтримки, деякі програми роками не фінансувались, окремі не виконувались, а більшість почали фінансуватись з 2017 р.

Проблеми наукового та інноваційного забезпечення розвитку агропромислового виробництва корелюють з існуючими проблемами інноваційного розвитку національної економіки. Разом з тим, аграрна наука має й свої специфічні проблеми, обумовлені деградацією регіональних мереж дослідних установ і скороченням земельних ділянок для експериментальних робіт в сфері землеробства. До того ж, існуюча система формування напрямів і тематики наукових досліджень, специфіки їх проведення та контролю видається застарілою, наукові розробки вчених не отримують практичного впровадження і є в певній мірі «декларативними». Аграрна фундаментальна наука, яка не відрізняється високим рівнем інноваційної активності й комерціалізації розробок та переважно здійснюється в межах лінійної або лінійно-послідовної моделі інноваційного процесу, концентрується у структурах Національної академії аграрних наук України й ВНЗ, які традиційно здійснюють кадрове забезпечення галузі. Як свідчать результати аналізу, наявні макроструктурні та галузеві проблеми й суттєве скорочення державного фінансування (яке домінує на початковій стадії інноваційного процесу) призвели до значного скорочення кількості організацій, які здійснювали наукові дослідження й розробки. Можемо констатувати загальне скорочення наукових структур й наукових кадрів, які виконували дослідження та розробки в структурі основного продуцента аграрноінновацій (НААН). У 2009 р. в підпорядкуванні НААН працювали 116 структур, а на кінець 2015 р. – тільки 80 (рис.1). На кінець досліджуваного періоду таких наукових структур налічувалось 87. В підпорядкуванні Міністерства аграрної політики та продовольства на кінець 2009 р. працювали 87 організацій, а на кінець 2017 р. їх кількість скоротилась до 52. Окрім скорочення загальної кількості наукових організацій зменшувалась до 2016 р. і кількість наукових кадрів. Скорочення установ і чисельності кадрів, які здійснюють наукові дослідження в аграрній сфері не є головною проблемою, значно гіршою тенденцією є те, що в структурному плані наукове й інноваційне забезпечення аграрної сфери не відповідає сучасним тенденціям розвитку і потребам агропромислового виробництва. Так відбулось скорочення аспірантів, які ведуть дослідження за напрямками сільськогосподарських наук, що є не виправданим, адже дослідження даного профілю потребують проведення значного обсягу польових робіт й лабораторних досліджень.

Рис. 1. Наукові організації, які виконують дослідження і розробки

Джерело: власні розрахунки авторів на основі офіційної статистичної звітності

Відтак реальному запровадженню інноваційного розвитку агропромислового виробництва протидіє нестабільність і неефективність нормативно-правового регулювання, відсутність дієвого інфраструктурного й організаційно-економічного забезпечення галузі. В сукупності дані фактори не дозволяють реалізувати інституціональну системність інноваційного розвитку і забезпечити нерозривність стадій інноваційного процесу.

Ефективна реалізація відтворювальних і управлінських процесів в єдиному інтеграційному полі системної взаємодії управління регіональними АПК, стійкість їх взаємозв'язків забезпечать синергетичний ефект і додаткові галузеві можливості. Вирішення даних завдань вимагає формування системної концепції ефективного розвитку агропромислового виробництва, забезпечення внутрішньогалузевої і міжгалузевої взаємодії на основі впровадження адаптаційних інституціональних елементів, що на практиці підвищить рівень комунікацій у вдосконаленні технологій реалізації управлінських рішень. Для організації ефективного функціонування агропромислового виробництва необхідне вироблення управлінських рішень в рамках стратегії дій, розробленої відповідно до концептуальної ідеї, сукупності взаємопов'язаних уявлень, що впливають одне

з одного. Сучасні тенденції агробізнесу створили іншу економічну і інституціональну ситуацію в галузі. Консолідація державного управління і аграрного бізнесу виявилась недостатньою для вирішення в короткий термін сформованих проблем.

Управлінський інструментарій ефективного розвитку аграрного сектора крім цілепокладання, виділення і систематизації базових параметрів, обґрунтування основних напрямів, супроводу бізнес-процесів управлінських рішень включає оцінку результативності проведеної аграрної політики, програм і стратегій з урахуванням витрат на їх досягнення. Досягнення результативності управління інноваційним розвитком аграрного сектора можна здійснювати на основі оцінки ефективності реалізації аграрної політики, стратегій, цільових програм на місцевому, регіональному та загальнодержавному рівнях; аналізу за напрямками ефективного розвитку (соціально-економічної, інституційної та екологічної сфери); по процедурам оцінювання (оперативний і стратегічний контроль, моніторинг, вироблення коригувальних заходів); по суб'єктах оцінювання (внутрішньогалузеві і міжгалузеві взаємодії при реалізації відтворювального процесу) і ін.

Реалізацію обґрунтованих альтернативних сценаріїв інноваційного розвитку доцільно здійснювати на основі відповідної концепції, яка націлена на оптимізацію ресурсів, акумулювання територіальних потенціалів і резервів в досягненні ефективності агропромислового виробництва. Концепція виступає певною системою поглядів і управлінських ідей, практична реалізація яких орієнтована на досягнення бажаного якісного стану. Формування системної концепції має враховувати те, що сучасні умови господарювання і економічна невизначеність ускладнюють інституціональне середовище аграрної сфери. При цьому в самому аграрному секторі проходить перманентна централізація державного регулювання і дефрагментація агровиробництва з урахуванням специфіки і особливостей регіональних територіальних виробничих комплексів, що вимагає координації і збалансування внутрішньогалузевих, а також міжгалузевих взаємодій.

Висновки з даного дослідження. Вихідною умовою інституціонального забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва виступає інституціоналізація інноваційного розвитку, як процес формування й функціонування базисних й інноваційних інститутів та інституцій. Динамічність даному процесу забезпечують такі форми інституціональної еволюції як трансформація, модернізація, модифікація, інститутів й інституцій. Досягнення стратегічних цілей забезпечує формування перспективної інституціональної траєкторії, що передбачає вибір інституціонального простору; врахування обмежень; стимулювання інноваційного розвитку; виключення дисфункцій.

Реальному запровадженню інноваційного розвитку агропромислового виробництва протидіє нестабільність і неефективність нормативно-правового регламентування, відсутність дієвого інфраструктурного й організаційно-економічного забезпечення галузі. В сукупності дані фактори не дозволяють реалізувати інституціональну системність інноваційного розвитку і забезпечити нерозривність стадій інноваційного процесу. На даному шляху вкрай важливим вбачається запровадити інституціональне проектування із створення перехідних форм реалізації агроновацій, стратегічне планування й програмування інноваційного розвитку, інфраструктурне забезпечення трансферу інновацій

Формування інституціонального забезпечення інноваційного розвитку пов'язане зі створенням ефективних інститутів й інституцій. Критерієм ефективності є умова набуття сукупністю інститутів й інституцій ознак системності, комплементарності. Недотримання даного критерію обумовлює потребу в інституціональній реконструкції, або в формуванні інституціональної структури, яка спроможна забезпечити економічну ефективність та відповідний соціальний розвиток на основі комплементарного поєднання історично сформованих або власних інститутів із запозиченими ззовні та імплементаваними у господарське середовище.

Реалізація обґрунтованих альтернативних сценаріїв інноваційного розвитку має базуватись на відповідній концепції, яка націлена на оптимізацію ресурсів, акумулювання територіальних потенціалів і резервів, координацію і збалансування внутрішньогалузевих й міжгалузевих взаємодій в досягненні ефективності агропромислового виробництва. Успішність і ефективність реалізації концептуальної моделі досягається мінімальною кількістю узгоджувальних етапів, а також центрів прийняття управлінських рішень; конкретизацією вкладу і ресурсів, елементів і підсистем в їх концептуальній єдності; забезпеченням умов настання прогнозованих наслідків і мінімізації побічних ефектів; альтернативністю процесів і їх етапів, що забезпечують потенційну гнучкість; регламентацією методів та інструментів регулювання можливих внутрішніх протиріч або конфліктних ситуацій із зовнішнім середовищем; високим професіоналізмом реалізаторів.

Список літератури.

1. Аналітична довідка щодо напрямів використання коштів, одержаних у результаті трансферу технологій, створених за рахунок коштів державного бюджету. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua> > 2019/05/03 > dovidka052019
2. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь ; [за заг. ред. В.М. Гейця та ін.]. К. : НАН України, 2015. - 336 с.
3. Малік М.Й. Інститути й інституції у розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк, О.Ю. Лузан. *Економіка АПК*. 2013. - № 4. С.86-92.
4. Мельник О. Г. Формування методологічних підходів у дослідженнях інновацій та інноваційного розвитку. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 6(120). С.18-25.
5. Нестеренко А. Современное состояние и основные проблемы институционально-эволюционной

теорії. *Вопросы экономики*. 1997. №3. С.42–57.

6. Саблук П.Т. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія / П.Т. Саблук, О.Г. Шпикуняк, Л.І. Курило. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.

7. Тарасевич В.Н. О синергетике инноваций. *Бюллетень міжнародного нобелівського економічного форуму*. 2008. № 1. Д.:Вид-во ДУЕП. С. 224-232.

8. Федулова Л. Інноваційний розвиток: еволюція поглядів та проблеми сучасного усвідомлення. *Економічна теорія*. 2013. № 2. С.28-45.

9. Шубравська О.В. Перспективи модернізації аграрного сектору України [Текст] / О.В. Шубравська, К.О.Прокопенко. *Економіка України*. 2013. № 8 (261). – С.64-76.

10. Denzau, A., North, D. Shared Mental Models: Ideologies and Institutions? *Kyklos*. 1994. Vol. 47. - № 1. - P. 3-31.

11. Hodgson G. M. The Approach of Institutional Economics. *Journal of Economic Literature*. 1998. Vol. 36. № 1. P. 166-192.

12. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. - М. : ЭКСМО, 2007. - 864 с.

13. Svitlana Khalatur, Zenon Stachowiak, Kateryna Zhylenko, Oksana Honcharenko and Oleksandr Khalatur (2019). Financial instruments and innovations in business environment: European countries and Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, 16(3), 275-291. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(3\).2019.25](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.25)

14. Халатур С.М., Демчук Н.І., Хідірян М.О. Теоретичні основи аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 396–400.

References.

1. Ministry of Education and Science of Ukraine (2019), “Analytical help on the directions of use of funds obtained as a result of the transfer of technologies created at expense of the state budget”, available at: <https://mon.gov.ua> › 2019/05/03 › dovidka052019 (Accessed 10 Dec 2019).

2. Heyets, V.M. (2015), *Innovatsiina Ukraina 2020* [Innovative Ukraine 2020], NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

3. Malik, M.U. Shpikulyak, O.G. and Lyzan O.Y. (2013), “Institutes and institutions in the development of integration processes in agriculture”, *Ekonomika APK*, vol. 4, pp.86-92.

4. Melnik, O. (2011), “Formation of methodological approaches in innovation research and innovation”, *Aktualni problemi ekonomyky*, vol. 6, 18-25.

5. Nesterenko, A. (1997), “Current state and main problems of institutional and evolutionary theory”, *Voprosi ekonomyky*, vol. 3, pp.42-57.

6. Sabluk, P.T. Shpikulyak, O.G. and Kurilo, L.I. (2010), *Innovatsiina dielnist v agrarnii sferi:instutusionalnii aspekt* [Innovation activities in the agricultural sector: institutional aspects], NNZ IAE, Kyiv, Ukraine.

7. Tarasevich, V. (2008), “About the synergy of innovation”, *Bulletin of the International Nobel Economic Forum*, vol.1, pp.224-232.

8. Fedulova, L. (2013), “Innovative development: the evolution of attitudes and awareness of the problems of modern”, *Ekonomichna teoria*, vol. 2, pp.28-45.

9. Shybravska, O.B. & Prokopenko, K.O. (2013), “Prospects for the modernization of the agricultural sector of Ukraine”, *Ekonomika Ukrainy*, vol. 8, 64-76.

10. Denzau, A., North, D. (1994), “Shared Mental Models: Ideologies and Institutions?”, *Kyklos*, vol. 47, no 1, pp. 3-31.

11. Hodgson, G. M. (1998), “The Approach of Institutional Economics”, *Journal of Economic Literature*, vol. 36, no 1, pp. 166-192.

12. Schumpeter, J. (2007), *Teoriya Ekonomicheskogo Razvitiya. Kapitalizm, Sotsializm i Demokratiya* [The Theory of Economic Development, Capitalism, Socialism, and Democracy], Eksmo, Moscow, Russia.

13. Khalatur, S. Stachowiak, Z. Zhylenko, K. Honcharenko O. and Khalatur O. (2019), “Financial instruments and innovations in business environment: European countries and Ukraine”, *Investment Management and Financial Innovations*, Vol. 16(3), pp. 275-291. [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16\(3\).2019.25](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.25)

14. Khalatur, S.M. Demchuk, N.I., Khidiryan, M.O. (2017), “Theoretical basis of financial status analysis of agricultural enterprises”, *Economics and society*, Vol. 9, pp. 396–400.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2019 р.